

Täysistunto

Torstai 17.11.2016 klo 15.59—21.34

14. Lakialoite laiksi perusopetuslain 6 §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 81/2016 vp Tiina Elovaara ps ym.

Lähetekeskustelu

Puhemies Maria Lohela: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 14. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

Keskustelu

20.18 Tiina Elovaara ps (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiusaaminen on vakava ongelma, johon on puututtava paremmin. Kiusaaminen aiheuttaa tuskaa, jota on vaikea kuvailla sanoin. Se vie ihmiseltä arvon ja itseluottamuksen — asiat, joita jokainen tarvitsee elämäänsä peruspilareiksi. Nykyään viimeiseksi ratkaisuksi vaikeissa tilanteissa on nähty oppilaan siirtäminen toiseen kouluun. Lähtijä on uhri. Miksi kiusattu joutuu vaihtamaan koulua? Haluan kyseenalaistaa tätä ajattelua. Se asettaa vaikeassa asemassa olevan uhrin kohtuuttomaan tilanteeseen, jossa hän pakenee täysin uuteen sosiaaliseen ympäristöön.

Arvoisa rouva puhemies! Laadin lakialoitteen, joka antaa kunnille mahdollisuuden puuttua paremmin ja oikeudenmukaisemmin vakaviin kiusaamistapauksiin kouluissa. Aloite helpottaa kiusaamisella erityisen vakavaa henkistä tai fyysistä haittaa toiselle oppilaalle aiheuttavan oppilaan siirtämistä toiseen kouluun. Tavoitteena on varmistaa paras mahdollinen toteutuminen turvallisesta oppimisympäristöstä. Muutos lähettää viestin, jonka mukaan kiusaamista harjoittava oppilas voi myös olla osapuoli, joka joutuu tarvittaessa vaihtamaan koulua. Tällä viestillä on kiusaamista ennalta ehkäisevä vaikutus, ja se ilmaisee entistä selkeämmin valtiovallan kantaa kiusaamiseen. Muutoksesta hyötyy myös kiusaaja, kun kiusaamiskierre saadaan kunnolla katkaistua. Nykyiset kurinpitotoimet ovat usein riittämättömiä eivätkä korjaa uhrille aiheutunutta vahinkoa. Kiusattu ei saa riittävää suojaa.

Arvoisa rouva puhemies! On tärkeää, että kiusatun kokemus korjaavista toimista antaa selkeän tunteen arvostuksesta ja kuulumisesta yhteisöön. Se on viesti asian vakavasti ottamisesta ja toimenpiteenä katkaisee trauman kehittymisen. Koulun vaihto antaa kiusaajalle viestin korjata ajattelua, arvoja, asenteita ja käyttäytymistä. Kiusaajan myönteisen tulevaisuuden kannalta toimien selkeys ja tehokkuus voivat olla hyvän elämän edellytys ja tae. Kyse ei ole kurinpitotoimesta. Tätä toimenpidettä sovelletaan myös uhriin. Koulun vaihto on ratkaisutapa, koska sitä voidaan soveltaa sekä kiusatun että kiusaajan kohdalla. Se on oppilaiden välisen konfliktin lopettava toimenpide.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 116/2016 vp

Arvoisa rouva puhemies! Tämä ei ole kiusaajia vastaan, tämä on kiusattujen puolesta. Toivon, että lakialoite saa valiokuntakäsittelyssä kannatusta ja siitä seuraa toimenpiteitä kiusattujen auttamiseksi.

20.21 Timo Heinonen kok: Arvoisa rouva puhemies! Hyvät edustajakollegat! Olen itse yksi edustaja Elovaaran lakialoitteen yli sadasta allekirjoittajasta, ja asia on erittäin suuri.

Tein itse lakialoitteen, jonka tänään tulen seuraavassa asiakohdassa uusimaan, jo muutama vuosi sitten, ja olen itse siis koulutukseltani opettaja, ja aikanaan tein opettajantyötä niin erityiskoulussa, yläkoulussa kuin alakoulussakin, ja kiusaamisen suhteen pyrin opettajana olemaan mahdollisimman aktiivinen. Muistan, että kun tein tuon lakialoitteen, jonka tänään tulen esittelemään, niin minulle sanottiin, että meillä on muita keinoja ratkaista nämä ongelmat. Sen lakialoitteen tekemisestä on aikaa kulunut, se lakialoite ei ole tullut voimaan, mutta ei meiltä kiusaaminen ole näillä muilla toimenpiteillä loppunut.

Otin muutamia lehtiartikkeleita aivan tästä viime ajoilta.

Tässä on esimerkiksi uutinen marraskuun 15. päivästä tältä vuodelta, "Kiusatun 8-vuotiaan elämä muuttui painajaiseksi — Poikaani potkittiin, lyötiin ja uhkailtiin, kaveritkin kaikkosivat": "Yhtenä iltana nukkumaan mennessä toisella luokalla oleva poikani purskahditi itkuun ja kertoi miettivänsä kouluun tullessa, että toivottavasti kiusaajat eivät ole siellä odottamassa, kuten he olivat olleet odottamassa viikon jokaisena päivänä. Poikaani kytätään koulumatkoilla, odotellaan, milloin tulee kouluun. On heitelty reppua niin, että repussa olleet silmälasit ovat hajonneet. He ovat odottaneet aamulla koulun portilla ja kiusasiivat. Eräänä aamuna poika vaatteita pukiessaan kertoi, että joutuu miettimään aina eri reitin, mitä kautta menee kouluun, jotta ne kiusaajat eivät tulisi vastaan. Hän sanoi, että se sattuu, kun he tönivät, ja ne tulee selän takaakin kimppuun ja haukkuvat. Näin äiti muistelee syksyn tapahtumia." Siinä todetaan myös: "Meillä ovat Kiva Koulu -koordinaattorit selvittäneet asiaa syksyn aikana yhteistyössä opettajien, erityisopettajan ja äidin kanssa. Kiusaamista ei ole saatu loppumaan, mutta sitä on selvitetty koko ajan."

Kun sanottiin, että meillä on keinot puuttua näihin tapahtumiin, niin tässä on yksi osoitus siitä, että minunkin sinänsä kannattamallani ja hienolla Kiva Koulu -hankkeella kiusaaminen ei ole loppunut. Kiusaamistapauksen selvittämistä on hankaloittanut tapahtumien sijoittuminen koulun ulkopuolelle. "Hän kertoi, että kiusaajat ovat sanoneet, että jos kerrot tästä, niin sinulle käy tuplasti pahemmin."

Keskusteluun tästä samasta uutisesta otti osaa myös yksi koulukiusaamisen ehkäisyntienraivaaja, rehtori Jari Andersson, ja hän totesi, että miksi koulu ei saa puuttua kiusaamiseen koulumatkoilla. Ja rehtori Jari Anderssonin hätähuuto kuului: "Järjetöntä, lainsäätäjät eivät tajua kouluelämästä mitään." No, onneksi meitä on sentään kourallinen täällä salissa niitä, jotka tuntuvat ymmärtävän tästä jotain. Mutta olen huolissani siitä, että nämä toimenpiteet eivät ole johtaneet tulokseen. "Koulun henkilökunnalla on lain mukaan velvollisuus ilmoittaa koulumatkalla tapahtuneesta kiusaamisesta vanhemmille, mutta lain mukaan tapaukseen ei saisi puuttua." Andersson kysyikin, miten voidaan ilmoittaa, kun tapahtumaan ei saa puuttua. "Lasten maailma ei rajoitu siihen koulun piha-alueeseen. Opettajalla ja rehtorilla kuuluisi olla oikeus puuttua koulumatkalla tapahtuviin kiusaamisiin", Andersson jatkoi. "Parhaat asiantuntijat ovat poikkeuksetta opettajat, ne läsnäolevat. Meillä voi olla koulussa vaikka satatuhatta kuraattoria ja psykologia, mutta jos syytä ei poisteta ja hoidetaan vain seurauksia, niin tilanne on ihan järjetön", hän toteaa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 116/2016 vp

Toisessa tarinassa Maria toteaa, että koulukiusaaminen johti hänen kohdallaan viinaan, viiltelyyn ja väkivaltaan. "Mariaa kiusattiin lähes koko peruskoulun ajan. Henkistä pahaa oloa helpottivat alkoholi ja viiltely. Kolkuteltuaan joitakin kertoja kuoleman portteja Maria päätti muuttaa elämänsä suunnan lopulta. Kerran kamppaamisen myötä Marian jalka vääntyi niin, että hän joutui olemaan pari päivää pois koulusta. Kun kiusaajat vetivät tuolin Marian alta, tämän häntäluu murtui. Mariaa uhkailtiin, hänet suljettiin kokonaan ryhmän ulkopuolelle. Kaikki perheet eivät kuitenkaan edes vaivautuneet paikalle, kun tilannetta selvitettiin. Rikosilmoituksen tekemisestä ei ollut myöskään apua, kiusaajat eivät tunnustaneet tekojaan. Lopulta rehtori ilmoitti vanhemmille, että hänet siirretään toiseen kouluun suorittamaan yläaste loppuun." Eli kiusaamisen uhri siirrettiin toiseen kouluun. Ja niin kuin tässä edellä lakialoitteen ensimmäinen allekirjoittaja esille toi ja kysyi, onko oikein — voi vastata, että ei ole. Kiusaaminen eteni entistä pahemmaksi, ja tämä kertoo, kuinka hän kävi terapiassa, ja Maria yritti myös itsemurhaa useaan otteeseen.

Arvoisa puhemies! Tiina Elovaara on tehnyt erinomaisen lakialoitteen siitä, että meillä olisi yksi niin sanottu viimeinen keino, tai minun lakialoitteeni jälkeen toiseksi viimeinen keino ehkä, puuttua näihin tilanteisiin. Itse olen valmis siihen, että tämän lakialoitteen mukaisesti annamme kouluille yhden aika kovan keinon puuttua tähän ongelmaan. Mutta ongelma on niin vakava, että olen itse valmis siihen, että me käytämme pahimmassa tilanteessa myös näitä kovimpia keinoja. Koulukiusaaminen nimittäin voi aiheuttaa koko elämän mittaisia vaikutuksia. Meillä tutkimusten mukaan noin joka kymmenes lapsi kokee jossain vaiheessa koulukiusaamista. Koulukiusaamisen määrittely ei ole ihan helppoa, ja sen takia kannustaisin kaikkia kouluja käymään myös keskustelua siitä, mitä koulukiusaaminen on, käymään sen yhdessä läpi ja tekemään yhteisiä sopimuksia siitä, että tähän me emme sen jälkeen syyllisty. Olen kuullut, että siihenkin on puututtu: että eivät alaikäiset voi tällaisia sopimuksia tehdä. Minun mielestäni pitää voida tehdä.

Anu-Helmi Luukkosen väitöskirjan mukaan esimerkiksi kiusatuilla pojilla on yli kolminkertainen riski ahdistuneisuushäiriöihin. Kiusaaminen yhdistyi myös allergiaan, astmaan ja epilepsiaan. Luukkosen mukaan kiusatuilla tytöillä ja kiusaajatytöillä oli yli kaksinkertainen riski vakaviin itsemurhayrityksiin. Eli kiusatuilla tytöillä mutta myös kiusaajatytöillä on yli kaksinkertainen riski vakaviin itsemurhayrityksiin. Eli kiusaajatkin ovat avun tarpeessa.

Britanniassa tehdyn pitkän seurantatutkimuksen mukaan lapsena koulukiusatuilla oli 50-vuotiaana heikompi terveys ja heillä oli harvemmin elämäkumppani kuin muilla. Lapsena koulukiusattujen koulutus oli brittitutkimuksen mukaan 50-vuotiaana alhaisempi ja heidän muistinsa toimi huonommin kuin muilla.

Miksi me annamme tällaista tapahtua? Se on vakava kysymys, ja siihen pitää puuttua kaikilla mahdollisilla keinoilla.

20.31 Ritva Elomaa ps: Arvoisa puhemies! Koulukiusaamista on ollut aikaisemmin, ja sitä on valitettavasti tänä päivänä. Kun lapsi joutuu sietämään kiusaamista vuosia, sen aiheuttamat traumat voivat seurata läpi elämän, vaikuttaa ihmisen tulevaisuuteen negatiivisesti. Miten tämän päivän koulu voi — varsinkin opettajat, ja oppilaatkin — puuttua ja velvoitetaan puuttumaan kiusaamiseen? Haluaisin uskoa, että kiusaaminen loppuu, kun tarpeeksi neuvotellaan, osapuolet kohtaavat ja asiat sovitaan. Se voi onnistua, mutta voi käydä myös toisin. Aivan kuten edustaja Heinonen äsken esitti, myös koulumatkoilla tapahtuu paljon kiusaamista ja siihen ei oikein koulukaan pysty puuttumaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 116/2016 vp

Joskus, kun olen tämän ikäinen jo, nuorena kävin kansakoulun. Meillä oli alakoulussa kolme luokkaa, ykkönen, kakkonen ja kolmonen, kaikki oltiin samassa huoneessa, joka luokalla oli noin vajaa kymmenen oppilasta. Yläkoulussa myös oli monta luokkaa, jotka olivat kaikki samassa talossa ja huoneessa. Keskikoulussa ryhmät olivat suurempia, yli 30:n, ja lukiossa myös. Mutta täytyy sanoa, että olen ollut niin onnellisessa asemassa, että koskaan en ole huomannut koulukiusaamista tämän oman koulumatkani varrella ja kouluikäni varrella. Opettajat olivat todella tiukkoja ja hyviä sen suhteen, että he sallivat asioita, mutta olisivat varmaan heti puuttuneet, ja siihen maailman aikaan oli vähän eri systeemi.

Tänä päivänä opettajilla ei ole kovin suurta mahdollisuutta puuttua koulukiusaamiseen ja vaikka olisikin, niin kaikki opettajat eivät kuitenkaan sitä tee jostain syystä. Se on todella vakavaa, että tänä päivänä koulukiusaamista on niinkin paljon. Meillä on kouluissa kaikkia hyviä systeemejä ja tällaisia teemoja, joilla yritetään estää koulukiusaamista, mitkä ovat osittain olleet tehokkaitakin mutta eivät riittävän. Siksi tarvitaan todella vahvaa asennekasvatusta, ja myös kodit ovat todella merkittävässä asemassa, vanhemmat, että kun se lapsi kouluun lähtee, on saanut määrättyt ohjeet ja sitten ne rajat. Lapsi pitää siitä, että on olemassa rajat, joita ei ylitetä. Kuitenkin koulukiusaamista tapahtuu. Ja tosiaan, jos asennekasvatus ei ole riittävää, niin totta kai on myös olemassa lait, ja jos eivät nekään riitä, niin niitä täytyy tiukentaa.

Edustaja Elovaara on tehnyt erittäin hyvän lakiesityksen, jossa koulukiusaaja siirrettäisiin koulusta toiseen kouluun, niin että se ei aina ole uhri, joka siirretään. Tämä on kannatettava lakiesitys, mutta samalla pitää muistaa myös, että on tärkeää kiinnittää huomiota siihen, että se siirrettävä kiusaaja — jotta se kiusaaminen ei jatkuisi tai jotta häntä ei alettaisi kiusata seuraavassa paikassa — saa avun myös.

Edustajat Elovaara ja Heinonen esittivät monta hyvää pointtia siitä, minkä takia tähän on puututtava todella vahvasti nyt. Se vaikuttaa ihmisen elämään niin vahvasti, ja emme kuukaan halua, että koulukiusaus ja -kiusatut lisääntyvät, vaan me haluamme nollatoleranssin, kiusaaminen pitää saada aisoihin. — Kiitos.

20.36 Jaana Pelkonen kok: Arvoisa rouva puhemies! Suomessa, kuten monessa muussakin maassa, koulukiusaaminen on todellakin vaikeasti pois kitkettävä ongelma. Kiusaaminen ei koskaan ole kiusatun syytä. Kiusaaja etsii syyn mistä tahansa, esimerkiksi sukupuolesta, terveydentilasta, seksuaalisesta suuntautumisesta, ihonväristä, ulkonäöstä, köyhyydestä tai puhetavasta. Koulukiusaaminen ei myöskään koskaan ole vaaratonta. Se aiheuttaa tutkitusti vakavia pitkäaikaisia psykososiaalisia vaikutuksia, pahimmillaan muun muassa itsetuhoajatuksia, ahdistuneisuutta ja masentuneisuutta. Sillä on aina itsetuntoa heikentävä vaikutus. Kiusaaminen voi laukaista myös sosiaalisilta taidoiltaan epävarmassa ja epävakaaassa nuoressa ylitsepääsemättömiä vihantunteita ja aiheuttaa vakavia seurauksia, pahimmillaan radikalisoitumisen. Ainoa oikea vaihtoehto on todellakin nollatoleranssi, kuten äskeisessä puheenvuorossakin kuulimme. Vastuu turvallisesta asenneilmapiiristä on meillä kaikilla. Nollatoleranssi lähtee liikkeelle puuttumisesta jokaiseen epäasialliseen keskusteluun ja tilanteeseen. Se vaatii meiltä kaikilta uskallusta toimia ja puolustaa toista ihmistä.

Edustaja Elovaaran aloite on erittäin hyvä. Olen itsekin sen allekirjoittanut, ja toivon todella aloitteen muuttuvan käytännön toimiksi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 116/2016 vp

20.37 Laura Huhtasaari ps: Arvoisa puhemies! Koulukiusaaminen on äärimmäisen vakava asia. Montako kertaa lapsen mielen pitää kestää kohdata toisen lapsen torjunta, iva, avoin vihamielisyys? Minkälaisiksi muotoutuvat sen pienen ihmisen minäkuva ja koulu-muistot, joka saa päivittäin osakseen pilkanteita ja syrjintää? Kiusaamisessa voi käydä niin, että kiusattu alkaa uskoa kiusaajiaan. Kiusattu voi luulla, ettei hänessä ole mitään hyvää ja että on ihan oikeutettua, että häntä kiusataan, varsinkin jos edes aikuiset eivät puutu asiaan. On päivän selvää, että kiusaaminen ei tietenkään johdu siitä, että kiusatussa olisi jotain vikaa. Kiusaaminen ei koskaan sano mitään kiusatusta. Se sanoo ainoastaan kiusaajasta. On tärkeää muistaa, että kiusaaminen on aina väärin eikä sitä pidä sietää. Meidän päättäjien ja viranomaisten tehtävä on varmistaa, että kiusaaminen ei häiritse kenenkään koulunkäyntiä.

Käsillä olevan lakialoitteen keskeinen muutos perusopetuslakiin olisi uusi linjaus, jonka mukaan kiusaaja voidaan siirtää toiseen kouluun. Lakialoite pyrkii helpottamaan kiusaamisellaan erityisen vakavaa henkistä tai fyysistä haittaa toiselle oppilaalle aiheuttavan oppilaan siirtämistä toiseen opetuksen järjestämispaikkaan. Tämä on viesti, että jos todella joudutaan siihen pisteeseen, että jommankumman on vaihdettava koulua, olkoon se kiusaaja. Onhan käsittämätöntä, että jos kiusaamista ei saada muutoin hoidettua kuin radikaalilla oppilaan siirrolla, niin se olisikin uhri, joka lähtisi toiseen kouluun. Tämä ei tietenkään poissulje sitä, että kiusaaja jäisi ilman tukea. Totta kai molemmille on järjestettävä sellaisia toimenpiteitä, joista he hyötyvät. On tärkeää tukea jokaisen lapsen ja nuoren kasvua ja kehitystä yksilöllisesti.

On hyvä muistaa tätä aihetta käsiteltäessä, että kasvatuksen päävastuu on aina vanhemmillä. Olenkin huolissani siitä, onko aikuisen auktoriteetti häviämässä kokonaan. Esimerkkinä se, mitä tapahtui koulussa Janakkalassa: siellä 10-vuotias kuristi 9-vuotiaan tajuttomaksi koulussa. Koulun rehtorin lausunnon mukaan väkivalta on lisääntynyt kouluissa. Jos aikuinen ei pysty valvomaan järjestystä, kaikkien turvallisuus on vaarassa. Miten aikuinen voi puuttua koulukiusaamiseen ilman auktoriteettia? Meidän tulee edellyttää huoltajalta vastuuta lapsen käytöksestä. Yksikin oppilas voi luokassa terrorisoida koko opetusta ja muiden oppilaiden viihtyvyyttä ja turvallisuutta.

Olenkin sitä mieltä, että jos opettaja ei saa oppilasta koulupäivän aikana kuriin, vanhemmat tulisi velvoittaa hakemaan lapsi kotiin. Tein tästä kirjallisen kysymyksen. Näin toimitaan Sveitsissä. Tiedän sen, koska siskoni on siellä opettajana. Jokainen perhe on yksilö, ja jokaisen perheen elämäntilanteet vaihtelevat, ja yhteiskunnan tulee taata yksilöllistä tukea, ja jos vanhemmillä ei ole keinoja, esimerkiksi perhetyöntekijä voisi tukea vanhempaa tässä kaikkein arvokkaimmassa tehtävässä eli lapsen kasvatuksessa.

Täällä edustaja Heinonen otti esiin tämän vakavan tapauksen 8-vuotiaan kiusaamisesta, että hän pelkää mennä kouluun, hän pelkää koulumatkoja, kiusaaminen on jokapäiväistä. Sastamalassa sijaitsevan Sylvään koulun rehtori Jari Andersson on saanut huomautuksia, koska hän on puuttunut koulun ulkopuolella tapahtuvaan kiusaamiseen, mikä on ihan käsittämätöntä. Hän on saanut tapauksista huomautuksia apulaisoikeuskanslerilta asti. On järjetöntä, että jos 8-vuotias tulee rehtorille kertomaan, että häntä kiusataan, niin rehtori vastaa: no, en minä voi siihen puuttua.

Meillähän perusopetuslain mukaan, 29 §:n 7 momentissa sanotaan näin, koulun henkilökunnalla on velvollisuus ilmoittaa tapahtuneesta vanhemmille, mutta tapaukseen ei saa puuttua. Anderssonin mukaan lakipykälä luetaan niin kirjaimellisesti, ettei kukaan enää uskalla käyttää maalaisjärkeä lasten auttamiseksi. Lain aukikirjoittaminen on tehnyt osasta

Pöytäkirjan asiakohta PTK 116/2016 vp

toimijoista vielä varovaisempia, ettei vain tule syytettä, ja aika harva kestää sitä julkista painetta, mikä tapauksista tulee. Tämä palvelee ainoastaan kiusaajaa, tämä antaa vallan ainoastaan kiusaajille. Me tarvitsemme ehdottomasti lisää kurinpitotoimenpiteitä, ja tämä Elovaaran lakialoite on yksi niistä.

Tänään uutisissa: "Koulupoika hakkasi toisen sairaalakuntoon — 30 muuta oppilasta seurasi vieressä ja kuvasi kännyköillä." Miten on mahdollista, että 30 oppilasta kuvaa kännyköillä, kun jotain toista oppilasta hakataan sairaalakuntoon? Mitä meidän ilmapiirissä on pielessä? Kyllä tässä tapauksessakin pitäisi ottaa kaikki nämä 30 oppilasta ja sanoa, että on ymmärrettävää, että aina ei uskalla mennä väliin, mutta vähintään pitää hakea aikuinen siihen apuun ja pyytää, että aikuinen tulee väliin ja kertoo, mitä täällä tapahtuu. No, yksi rohkea lukiolaistyttö löytyi. Hän oli ikkunasta nähnyt tämän tilanteen ja juossut väliin.

Niin kuin sanoin, me tarvitsemme asennemuutoksen, me tarvitsemme rohkeutta ja me ennen kaikkea tarvitsemme työkaluja opettajille, jotta me voimme toimia tässä meille annetussa arvokkaassa tehtävässä eli kasvatustehtävässämme. Kiitos tästä aloitteesta, kiitos edustaja Heinoselle näistä aloitteista, ja toivottavasti saan itse tähän kirjalliseen kysymykseen vastauksen. Meidän pitää tehdä kunnon paketti, jotta me saamme tämän kuriin, koska tämä kiusaaminen ei ole mikään luonnonilmiö. Siihen voidaan vaikuttaa, siihen voidaan puuttua.

20.44 Tiina Elovaara ps: Arvoisa rouva puhemies! Haluan kiittää lämpimästi henkilökohtaisesti niitä edustajia ja puhemiehistöä ja sihteeristöä, jotka olette tähän kellonaikaan täällä, että voimme käsitellä tätä lakialoitetta. Kiitan edustaja Heinosta, Elomaata, Pelkos-ta ja Huhtasaarta sekä mahdollisesti vielä muita puhujia siitä, että käytätte puheenvuoron tässä asiassa, joka on herättänyt kansalaisliikkeen ympärilleen. Uskallan väittää, että kansalaismielipide tukee aloitetta, ja on ollut sääli huomata julkisista asiantuntijapuheenvuoroista, joita mediasta olen lukenut, että niissä ei ole perehdytty lakialoitteen sisältöön ja konkreettiseen esitykseen. Sanon tämän nyt tässä avoimesti.

On tehtävä selväksi, että aloitteella ei luoda automaattia vaan tuodaan näkyvämmäksi perusopetuslakiin myös se vaihtoehto, että se on kiusaaja, joka tarvittaessa vaihtaa koulua, sillä olemme kaikki sitä mieltä, että nykyinen käytäntö Suomessa on epäoikeudenmukainen. Rivissä pitäisi olla jo useita aikuisia vastaamassa, miksi tilannetta ei ole ratkaistu siinä kohtaa, jos joku lapsi tai nuori joutuu vaihtamaan koulua. Ongelma on erityisesti haja-asutusalueet, joissa vaihtoehtoa koululle läheltä ei löydy, ja toivon, että kunnat ja kaupungit ottaisivat vastuuta kiusatun tilanteesta edes siltä osin, että ne maksaisivat kiusatun koulumatkoista aiheutuvat kustannukset. Olen saanut vanhemmilta ja isovanhemmilta viestejä, että kiusatun lapsen vanhemmat joutuvat maksamaan pitkistä koulumatkoista aiheutuvat kulut. Tämä ei ole oikein.

Haluan myös tuoda esiin, että molemmat tarvitsevat jälkihuoltoa, apua ja tukea, sekä kiusattu että kiusaaja, se on selvää, ja sen lisäksi haluan vielä tuoda esiin, että tutkitusti kouluampujat ovat monesti raa'asti koulukiusattuja. Olenkin huolissani, koska seuraava kouluampumistapaus (Puhemies koputtaa) tapahtuu, ja haluan kiittää avoimesti poliiseja, jotka aivan hiljattain saivat kiinni henkilön, nuoren ihmisen, joka suunnitteli joukkosurmaa koulussa. Pelkään, että on vain ajan kysymys, koska seuraava vastaava tapahtuma tulee, ja haluan siksi kiittää niitä edustajakollegoja, jotka ovat antaneet tukensa tälle laki-aloitteelle, ja erityisesti teitä, jotka olette täällä keskustelemassa tästä aiheesta. — Kiitos.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 116/2016 vp

20.48 Sami Savio ps: Arvoisa puhemies! Edustaja Elovaaran ja lukuisten muiden edustajien allekirjoittamassa lakialoitteessa puututaan erittäin tärkeään asiaan. Kiusaaminen voi johtaa koko elämän mittaiseen traumaan, josta aiemmat puhujat ovat jo esittäneet tänään koskettavia kuvauksia ja esimerkkejä. Kiusaamiseen tuleekin ottaa nollatoleranssi kouluissa, kuten täällä on tänään jo usean edustajan suusta todettu.

Tämä lakialoite tähtää siis siihen, että erityisen vakavaa henkistä tai fyysistä haittaa toiselle oppilaalle kiusaamisella aiheuttava oppilas voitaisiin tarvittaessa siirtää toiseen kouluun. Nykyäänhän pääsääntöisesti toiseen kouluun siirretään kiusaamisen uhri, mikä ei mielestäni ole oikein. Lakialoitteen tavoite onkin erittäin kannatettava, ja se antaa samalla oikean viestin siitä, että kiusaamisen uhrin sijaan kiusaamisen lopettamiseen tähtäävät toimenpiteet tulee kohdistaa kiusaajaan. Lakialoite mahdollistaisi toteutuessaan myös sen, että kiusatun olisi nykyistä helpompi toipua kiusaamisesta tutussa ympäristössä, kuten myös tämän lakialoitteen perusteluissa on todettu. On myös tärkeää, että kiusaajan käyttäytymisen taustalla oleviin syihin puututaan samalla vakavasti.

Arvoisa puhemies! Olen itsekkin allekirjoittanut tämän lakialoitteen, ja toivon sille erittäin menestyksestä valiokuntakäsittelyä.

20.49 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Koulukiusaamista voi ajatella niin, että hyväksyisimmekö me vastaavan käytöksen aikuisiin kohdistuen, meihin itseemme kohdistuen, kuin nyt lapsiin voidaan kohdistaa. Emme varmasti hyväksyisi, emmekä siis voi myöskään hyväksyä sitä lapsiin kohdistuen.

Tämä lakialoite, jonka olen itsekkin allekirjoittanut, on kannatettava ja salissa aiemmin kyselyjen perussuomalaisten vaaliohjelmien mukainen suoraan. Siellä on tavoitteena nollatoleranssi koulukiusaamiselle. Aloitteen merkityksellisyydestä kertoo se, että allekirjoittajia sillä on yli sata, eduskunnan enemmistö. Ja toivonkin tämän tahtotilan kantavan asioiden konkreettiseen muutokseen riippumatta siitä, toteutuuko laki täysin kirjaimellisesti. Tässä asiassa kuitenkin on tärkeintä ja keskeisintä viesti, että kiusaamista ei hyväksytä ja syy kiusaamiseen on kiusaajassa. Vaikka kiusaaja onkin tässä tapauksessa lapsi ja tarvitsee myöskin apua ja suojelua, silti on muistettava, että kiusattu on teon uhri. Lain tulee helpottaa kiusaamisen estämistä, ei suinkaan vaikeuttaa sitä. Meidän lainsäätäjien tehtävänä on säätää sellaisia lakeja, joilla kiusaamista voidaan estää.

20.51 Timo Heinonen kok: Arvoisa rouva puhemies! Olemme käyneet hyvää keskustelua koulukiusaamisesta. Tässä keskustelussa ehkä vähän myös opettajia on syyllistetty. Haluan itse todeta sen ja haluan uskoa niin, että valtaosa opettajistamme haluaa puuttua koulukiusaamiseen ja tekee hyvää työtä koulukiusaamiseen puuttumiseksi. Itse entisenä opettajana tiedän sen, että osaa kiusaamisesta on hyvin vaikea havaita ja tämäntyypisiä tilanteita on, eli nuoret, lapset tekevät sitä kiusaamista sellaisissa paikoissa, että opettaja tai aikuisen silmä ei sitä välttämättä näe. Yksi vaikeimpia, kovimpia on myös sellainen yksin jättämisen, syrjään jättämisen kiusaaminen. Siihen on usein — ainakin itse koin niin opettajana — kaikista vaikeinta puuttua. Millä sait sellaisen mukaan, joka ei luontaisesti siihen porukkaan päässyt?

Täytyy muistaa, että kiusaaja voi myös olla opettaja, ja pitää muistaa, että myös kiusattu voi olla opettaja. Näihinkin tilanteisiin pitää olla riittävät keinot puuttua, ja haluan myös alleviivata sitä, että lähes kaikissa tilanteissa myös kiusaaja tarvitsee apua, elikkä häntä ei missään tapauksessa saa jättää yksin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 116/2016 vp

Arvoisa puhemies! Olen arvostanut teidän työtänne erittäin paljon, ja itse toivon, että otatte myös aktiivisen osan nyt näiden yli sadan kansanedustajan allekirjoittamien lakialoitteiden kohdalla. On ollut havaittavissa sitä, että yli sadan kansanedustajan lakialoitteet hautautuvat meillä valiokuntiin saamatta niiden arvoista käsittelyä. Yli puolet Suomen kansan valitsemista kansanedustajista on tämänkin lakialoitteen allekirjoittanut, ja minun mielestäni on oikeus ja kohtuus, että valiokunnat käsittelevät nämä. Pääsäännön pitäisi olla vähintäänkin samanlainen käsittely kuin kansalaisaloitteella. Tämän taustalla on äärimmäisen iso joukko Suomen kansan valitsemia kansanedustajia, ja kun katsomme sitä äänimäärällisesti, niin voimme puhua merkittävästi isommasta joukosta kuin kansalaisaloitteessa, jos katsomme välillisesti sen. Ja toivon, että puhemiesneuvosto käy vakavan keskustelun siitä, että nämä yli sadan allekirjoituksen lakialoitteet tulee käsitellä eduskunnassa niiden ansaitsemalla arvokkuudella ja perusteellisuudella.

20.53 Eeva-Maria Maijala kesk: Arvoisa puhemies! Koulukiusaamiseen tulee aina puuttua ja huomata, mikä se tilanne on. Kun minä olin pieni alakoululainen, lapsi, muistan todella hyvin, kuinka minua yläluokkalainen poika kiusasi moneen otteeseen: Yhden kerran hän käski minun nuolaista siitä koulun rautaisesta portista ja minä jäin kielestäni siihen kiinni. Kaikennäköistä tämmöistä siinä tapahtui. Mutta siihen kiusaamiseen, siihen ei puututtu ollenkaan. No, ei siinä mitään. Aika monta vuotta meni eteenpäin. Sinä vuonna, kun minä tulin tänne eduskuntaan, se mies oli muuten vankilassa. Siinä koulukiusaamisen tilanteessa oli silloin jo nähtävissä, että johonkin se johtaa. Se johti johonkin, ja se tilanne oli lapsesta lähtien nähtävissä, se, että se saattaa johtaa johonkin. No, minä onneksi selvisin siitä hyvin, mutta tämä poika ei selvinnyt siitä omasta roolistaan.

Tästä koulukiusaamisesta: kaikki aloitteet ja asiat, mitä sen kanssa tehdään, ovat erittäin hyviä.

Ja kiitoksia tästä aloitteesta. Olen yksi aloitteen monista allekirjoittajista, ja toivon tälle aloitteelle menestystä.

Aloite antaisi kouluille paremman selkänöjan tarvittaessa kiusaajan siirtämistoimenpiteisiin. Kiusattu ei ole lähtökohtaisesti ansainnut lisärangaistusta koulun vaihtamisesta vielä kaiken muun kärsimänsä lisäksi. Toisaalta kiusaajia voi olla hyvin paljon ja kiusattu on menettänyt luottamuksen myös opettajien kykyyn hoitaa asia, joten aina kiusatulle koulun vaihtaminen ei ole paha asia. Aloitteen tavoite on kuitenkin mahdollistaa paremmin yksi ratkaisuvaihtoehto lisää.

Mielestäni on olennaista muistaa, ja toivoisin tämän aloitteen käsittelyä koskevassa uutisoinnissakin muistettavan, ettei kyse ole kurinpitotoimenpiteestä. Perusopetuslain 36 §:ssä säädetään kurinpitotoimista, joita ovat muun muassa jälki-istunto, kirjallinen varoitus ja määräaikainen koulusta erottaminen. Kiusaamisesta tultaisiin tietysti jatkossakin rankaisemaan erikseen, mutta kyse olisi ratkaisusta kiusaamisongelman päättämiseksi.

Täytyy myös muistaa, että koulukiusaaminen on siirtynyt yhä laajemmin sähköiseen ympäristöön. Oppilasta ja joskus opettajaakin halventavia viestejä, kuvia ja videoita voidaan jakaa pikaviestiketjuissa tai internetin julkisilla palvelimilla. Fyysinen oppilaitoksen vaihtaminen ei välttämättä tällaiseen kiusaamiseen auta. Hyvän vanhemmuuden ja opettajien auktoriteetin vahvistaminen ovat tärkeitä keinoja myös kiusaamisen ehkäisemiseen.

Kiusaaminen voi jättää elinikäiset arvet. Varmasti moni meistä joko omasta tai jonkun läheisen kokemuksesta tietää, miten pahalta kiusaamistilanteiden muistelukin voi vielä vuosikymmenien jälkeen tuntua. Jos valtiovalta voi omalta osaltaan edistää kiusaamisen

Pöytäkirjan asiakohta PTK 116/2016 vp

torjuntaa, niin silloin on myös velvollisuus toimia siten. Todella toivon, että kiusaamisasioiden parantamiseksi voitaisiin tätäkin kautta viedä asioita eteenpäin.

20.57 Jaana Pelkonen kok: Arvoisa puhemies! Edustaja Mäkelä täällä nosti hyvin esiin meidän aikuisten roolin, ja onkin syytä pohtia ja miettiä, kuinka kitkeä kiusaaminen pois lasten keskuudesta, jos emme onnistu kitkemään sitä pois edes aikuisten keskuudesta. Kuinka voimme vaatia lapsilta kohteliasta käytöstä, erilaisuuden hyväksymistä sekä ihmisarvon kunnioitusta, jos emme itse osaa näyttää esimerkkiä? Jos sallimme aikuisille rasistiset huutelut ja hyökkäykset eri kansalaisuuksia kohtaan, kuinka voimme vaatia lapsiltamme yhtään sen parempaa käytöstä?

Edustaja Maijala nosti äsken esiin sosiaalisen median, ja sosiaalinen media on todella tehnyt kiusaamisen, toisen vähättelyn ja uhkailun entistä helpommaksi. On helppo leikkiä kukkulan kuningasta nimettömänä ja kasvottomana jakelemalla esimerkiksi tappo- ja raiskausuhkauksia.

Aikuisten toiminta perustuu täysin samoille käytösmalleille kuin sen epävarman mutta uhmakkaan oppilaan, joka haluaa näyttää uskallustaan mutta ei uskalla tehdä sitä omilla teoillaan vaan kiusaamalla heikompaansa tai niitä, jotka heikkoja puolustavat. Jokainen vihjaileva ja rasistinen keskustelu ruokkii epätervettä asenneilmapiiriä ja laskee kynnystä kiusaamiselle.

20.58 Tiina Elovaara ps: Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Pelkosen puheenvuoro oli puhutteleva ja lähettää myöskin tärkeän viestin meille aikuisille siitä, kuinka käytämme sanojamme, oli se sitten näin livelähetyksessä tai sosiaalisessa mediassa. Meidän tulee aina nähdä toisemme ihmisinä.

Haluan myös kiittää edustaja Heinosta vielä siitä, että nostitte esiin seikan lakialoitteiden käsittelystä, erityisesti silloin, kun ne saavat laajan kannatuksen eli yli 100 kansanedustajan allekirjoituksen. Olen huolissani siitä, miten lakialoitteen jatkokäsittely tapahtuu. Toivon, että valiokunnassa käydään vakava keskustelu aloitteesta, ja jos se ei menesty, niin toivon, että valtioneuvosto ja eduskunta pohtivat esimerkiksi ensi vuoden Suomen satavuotishengessä myöskin tätä teemaa, sillä erityisesti arvoisa puhemies on kannustanut meitä edustajia menemään kouluihin puhumaan lapsille ja nuorille, että käyttäisimme niitä keinoja ja välineitä, joita meillä on. Mutta toivoisin silti, että myös lainsäädännöllisesti tämä asia tulisi kuntoon.

21.00 Harry Harkimo kok: Arvoisa rouva puhemies! Meillä on ongelma laissa. Perusopetuslaki, lain 35 §, ei selkeästi kiellä oppilaita tai opiskelijoita häiritsemästä, kiusaamasta tai muuten kohtelemasta epäasiallisesti muita. Laki edellyttää oppilailta pelkästään asiallista käytöstä.

Minulla on aika paljon kokemuksia tästä. Minun kolmea poikaani on kaikkia kiusattu, ja viimeinen on viime vuoden aikana vaihtanut kolme kertaa koulua. Kiusaaja on aina ollut se, joka on ollut syytön, ja minun poikaani on useimmiten syytetty siitä, että hän on aiheuttanut sen. Jos tämä lakiesitys menee läpi, se ei tietysti muuta sitä mitenkään, koska kiusaajia on aina monta ja monella paikkakunnalla ei ole kuin yksi koulu, eli tämä koulun siirto-kin on vaikeata, mutta toivon kuitenkin, että tälle asialle tehtäisiin jotain. Tiedän, miltä tuntuu, kun poika ei illalla halua mennä nukkumaan vaan istuu sängyssä, ja kun minä kysyn,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 116/2016 vp

miksi sinä istut, niin hän sanoo, että minä istun siksi, että kestäisi kauemmin, että tulisi aamu, jotta minun ei tarvitsisi mennä kouluun heti. Että sitä se kiusaaminen on.

21.01 **Tiina Elovaara ps:** Vielä lyhyesti kiitän edustajia siviilirohkeudesta tässä asiassa, siinä, että olemme kuulleet myös henkilökohtaisia kokemuksia heiltä itseltään tai heidän perhepiiristään tästä aiheesta, ja minusta se ansaitsee kiitoksen.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sivistysvaliokuntaan.